Batı Etkisine Karşı Yerli Duruş: *Dost* Dergisi'nde (1964-1973) Sanat ve Kültür

Bu makale Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmış "Dost Dergisi Üzerine Bir İnceleme (3.dizi: 1-102.sayılar / Kasım 1964-Nisan 1973)" adlı yüksek lisans tezinden hareketle üretilmiştir. / *This article is based on master's thesis titled "An analysis on Dost magazine (3rd series 1-102 issues - November 1964-April 1973)" prepared at Niğde Ömer Halisdemir University Institute of Social Sciences.*

Öz: Bu çalışma, 1957-1973 yılları arasında yayımlanan *Dost* dergisinin üçüncü devresi olan 1964-1973 yılları arasındaki sayıları temelinde, dönemin Türkiye'sinde sanat ve edebiyat anlayışını değerlendirmiştir. Dergi, Batı etkisine karşı ulusal sanat anlayışını savunmuş; sanatı sadece bireysel bir estetik alan değil, toplumsal bilinç ve kültürel direnişin bir aracı olarak ele almıştır. Edebiyat, müzik, tiyatro, sinema, resim, opera ve bale gibi birçok sanat dalına yer veren dergi; halktan beslenen, toplumcu gerçekçiliği merkeze alan ve yerli kültürel değerleri yücelten bir perspektifle yayın yapmıştır. Aynı zamanda dergide çağdaş Türk yazarlarının Batı'da nasıl algılandığı tartışılmış, yerel kimlikle evrenselliğe ulaşmanın yolları irdelenmiştir. Dönemin diğer dergileriyle kıyaslandığında *Dost* dergisinin özgünlüğü ve ideolojik duruşu belirgin hâle gelmiştir. Bu duruş derginin neredeyse bütün sayılarında farklı türlerde eserlerle sergilenmiştir. Yeni yazar ve şairlere de kucak açan dergi, yazar kadrosu açısından estetik bir duyarlılıkla ulusal değerleri evrenselle buluşturmanın yollarını aramıştır. Bu arayışın neticesinde *Dost* dergisi yeninin, güzelin ve yerli bir duruşun temsilcisi olmuş; Türkiye'nin sanat ortamında düşünsel ve estetik bir yönlendirici olarak önemli bir işlev görmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, *Dost* Dergisi, Ulusal Sanat, Toplumcu Gerçekçilik, Kültürel Bağımsızlık.

National Stance Against Western Influence: Art and Culture in *Dost* Magazine (1964-1973)

Abstract: This study evaluates the understanding of art and literature in Turkey during the years 1964-1973, based on the issues of *Dost* magazine published in that period. The journal advocated the idea of national art as opposed to Western influence, treating art not merely as an aesthetic field but as a means of social awareness and cultural resistance. Covering various artistic disciplines such as literature, music, theatre, cinema, painting, opera, and ballet, *Dost* adopted a perspective rooted in the people, centered on social realism, and emphasizing national cultural values. The reception of contemporary Turkish authors in the West was also discussed, alongside the exploration of pathways to achieve universality through national identity. Compared to other journals of the era, *Dost* stands out for its distinctive character and ideological stance. This stance was exhibited in almost all issues of the magazine with the works of different genres. The magazine, which welcomes new writers and poets, has sought ways to bring national values together with the universal with an aesthetic sensitivity in terms of its author staff. As a result of this search, *Dost* magazine has become the representative of the new, the beautiful and the national stance. In this respect, the journal served as a significant intellectual and aesthetic guide within Turkey's artistic landscape.

Keywords: Turkish Literature, *Dost* Magazine, National Art, Social Realism, Cultural Independence.

TÜRKLÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
58. SAYI / VOLUME
2025-GÜZ / AUTUMN

Sorumlu Yazar
Corresponding Author

Ahmet KARACA

Millî Eğitim Bakanlığı
nihada42@hotmail.com
https://orcid.org/0000-0002-1910-6521

https://ror.org/00jga9g46

Gönderim Tarihi
Received
30.06.2025

Kabul Tarihi
Accepted
18.11.2025

Yayın Tarihi
Published
01.12.2025

Atıf
Citation
Karaca, Ahmet. "Batı Etkisine Karşı Yerli Duruş: Dost Dergisi'nde (1964-1973) Sanat ve Kültür." *Türklük Bilimi Araştırmaları*, no. 58, 2025, ss. 115-129.

https://doi.org/10.17133/tubar.1729379

MAKALE BİLGİLERİ / *INFORMATION*	
Batı Etkisine Karşı Yerli Duruş: *Dost* Dergisi'nde (1964-1973) Sanat ve Kültür *National Stance Against Western Influence: Art and Culture in Dost Magazine (1964-1973)*	
Makale Türü *Type of Article*	Araştırma Makalesi *Research Article*
Yazarların Katkı Düzeyi *Contribution Level of Authors*	Birinci Yazar: %100 *First Author: %100*
Etik Kurul Onayı *Ethics Committee Approval*	Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur. *The study does not require ethics committee approval.*
Finansal Destek *Financial Support*	Çalışmada finansal destek alınmamıştır. *The study received no financial support.*
Çıkar Çatışması *Conflict of Interest*	Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır. *There are no potential conflicts of interest in the study.*
Yapay Zekâ Kullanımı *Use of Generative AI*	Çalışmada yapay zekâ kullanılmamıştır. Artificial intelligence was not used in the study.
Değerlendirme *Review*	İki dış hakem, çift taraflı kör hakemlik. *Two external referees, double blind.*
Benzerlik Taraması *Similarity Screening*	Dergipark, intihal.net üzerinden yapılmıştır. *The screening was done through Dergipark, intihal.net.*
Etik Beyan *Ethical Statement*	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. *It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and that all the studies are mentioned in the bibliography.*
Etik İhlal Bildirimi *Ethical Violation Report*	turklukbilimi@gmail.com
Telif Hakkı ve Lisans *Copyright and License*	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. *The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 license.*

Giriş

1960'lı ve 70'li yıllar, Türkiye'de sanat ve kültür dünyasının yönünü belirleyen, köklü dönüşümlerin yaşandığı kritik bir dönem olmuştur. Bu yıllarda Batıcılık ile ulusallık arasında sıkışan Türk aydını, bir yandan Batı'dan alınan sanat formlarını benimsemeye çalışırken bu formların yerli kültürle nasıl bütünleştirileceğine dair yoğun bir tartışma yürütmüştür. İşte bu entelektüel arayışın merkezinde yer alan yayın organlarından biri de *Dost* dergisi olmuştur.

Dost dergisi, yalnızca bir edebiyat dergisi olarak değil; aynı zamanda sanata, kültüre ve düşün dünyasına yön veren çok katmanlı bir tartışma zemini olarak konumlanmıştır. Dergide kaleme alınan yazılar, sanatın sadece estetik bir etkinlik alanı olmadığını toplumsal, kültürel ve politik bir eylem alanı olduğunu göstermiştir. Özellikle "ulusal sanat" anlayışı çerçevesinde geliştirilen düşünsel tartışmalar, edebiyat, müzik, tiyatro, resim, sinema, opera ve bale gibi sanat dallarını kapsayan geniş bir yelpazede ele alınmış; sanatın halkla kuracağı bağın niteliği yeniden tanımlanmaya çalışılmıştır (Karaca 11). Bu bağlamda *Dost* dergisi, Batı'dan gelen etkileri sorgulamış, taklitçi ve montajcı sanat anlayışlarını eleştirmiş; bunun yerine Anadolu insanının yaşamından, kültürel zenginliğinden ve tarihsel hafızasından beslenen, yerel ile evrenseli harmanlayan bir sanat anlayışının gerekliliğini savunmuştur. Sanatçının kim olduğu, neye hizmet ettiği ve toplumla ilişkisi gibi temel meseleler, dergi yazarlarının sürekli gündeminde olmuş; sanatın bir bilinçlenme ve dönüşüm aracı olarak kullanılması gerektiği görüşü öne çıkarılmıştır (Doğan 33-34).

Bu çalışma, *Dost* dergisi üzerine tarafımca hazırlanan yüksek lisans tezinden hareketle derginin (3. Dizi: 1-102. Sayılar / Kasım 1964-Nisan 1973) yayımlandığı yıllarda Türkiye'de sanat hayatına dair ortaya koyduğu düşünsel çerçeveyi, edebiyat başta olmak üzere müzik, resim, plastik sanatlar, tiyatro, sinema, opera ve bale gibi alanlar üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu alanların her biri üzerinden şekillenen ulusal sanat anlayışı hem dönemin estetik algısını hem de sanatın toplumsal işlevine dair yaklaşımları gözler önüne sermektedir. Böylece *Dost* dergisinin yalnızca geçmişe dair değil, günümüz sanat tartışmalarına da ışık tutan bir referans kaynağı olarak nasıl bir misyon üstlendiği ortaya konacaktır. Derginin üçüncü dizisinin çalışılma sebebi hem hacimli olması hem de dönemin siyasi ve sosyal olaylarının yarattığı hengâme arasında güzel sanatları, ulusal ve evrensel edebiyatı, kültürel gelişimi merkeze almasıdır.

1. Dönemin Sanat ve Edebiyat Dergileri Arasında Derginin Konumu

1960 sonrasının önemli sanat ve edebiyat dergileri arasında yer alan *Dost* dergisinin 1964-1973 yılları arasında yayımlanan sayıları dikkate alındığında döneme dair özgün ve dönemin ruhunu yansıtan bir değerlendirme yapılabilmektedir. Özellikle 1960'lı yıllarda Türkiye'deki toplumsal, siyasal ve

kültürel dönüşümler, edebiyat ve sanat ortamına doğrudan yansımış; bu yansımaların dergi sayfalarında somutlaştığı en önemli platformlardan biri *Dost* dergisi olmuştur.

Dost dergisi, bir edebiyat dergisi olmasının yanı sıra dönemin entelektüel, politik ve sanatsal tartışmalarına ev sahipliği yapan çok yönlü bir yayın olarak öne çıkmıştır. Dergi, Garip ve İkinci Yeni gibi şiir hareketlerinden etkilenen şairleri sayfalarında ağırlarken aynı zamanda Marksist edebiyat anlayışına sahip yazar ve şairlere de yer vermiştir. Bu çeşitlilik, *Dost*'u dönemindeki sanat-edebiyat dergileri arasında ayrıcalıklı bir konuma taşımıştır (Karaca 25).

Derginin dikkat çeken bir diğer yönü, edebî üretimin yanı sıra dönemin sanat anlayışına dair kuramsal ve eleştirel yazılara da sistemli biçimde yer vermesidir. Özellikle resim, tiyatro, sinema gibi sanat dallarına ilişkin yazılar, derginin kültürel kapsamını genişletmiş; dönemin plastik sanatçılarıyla yapılan söyleşiler, güncel sergi haberleri ve tiyatro eleştirileriyle sanat çevrelerine yöneltilen ilgiyi artırmıştır. Dergide yer alan "Geçen Ayın İçinden" köşesinde ise dönemin siyasi ve sosyal olayları değerlendirilmiş ve dergi bir edebiyat dergisi olmanın ötesine geçmiştir.

Dönemin diğer sanat ve edebiyat dergileri ile kıyaslandığında, *Dost* dergisinin belirgin bir ideolojik eğilime sahip olduğu; özellikle özgürlükçü, halkçı ve ilerici bir çizgiyi temsil ettiği görülmüştür. *Hisar*, *Diriliş*, *Edebiyat* gibi muhafazakâr yönü ağır basan dergilerden farklı olarak, Dost dergisi, genç yazar ve şairlerin toplumsal meselelere eğilen ürünlerine yer vermiş; düşünsel çeşitliliğe imkân tanımıştır. Bu yönüyle, bir yandan edebiyatın estetik niteliğini öncelemiş, diğer yandan da sanatın toplumsal sorumluluğunu gözetmiştir.

Netice itibarıyla *Dost* dergisi, devrin sanat ve edebiyat dergileri içinde hem içerik zenginliği hem de ideolojik duruşu bakımından öne çıkan bir yayın olarak değerlendirilmelidir. 1964-1973 yılları arasında şekillenen kültürel ortamın edebî bir aynası olan bu dergi, dönemin sanatsal ve edebî yönelimlerini takip etmek ve anlamak açısından temel kaynaklardan biri olarak görülmelidir.

2. İdeolojik Yönelimler ve Düşünsel Arka Plan

Dost dergisi, yayımlandığı 1957-1973 yılları arasında yalnızca edebiyat ve sanat ürünleri yayımlayan bir mecra olmanın ötesine geçmiş; dönemin entelektüel ortamını şekillendiren ideolojik tartışmalara da aktif biçimde katılmıştır. Derginin taşıdığı ideolojik yönelim hem yayın politikalarında hem de içerikteki yazar kadrosu ve tematik tercihlerde belirgin bir şekilde kendini göstermiştir. Özellikle 1960 sonrasında Türkiye'de yükselen sol düşüncenin etkisiyle *Dost* dergisi de halktan yana, toplumcu gerçekçiliğe yakın, ilerici ve aydınlanmacı bir ideolojik duruş benimsemiştir (Özek 10-11; Savcı 3-6; Kıral, "Sanat Üzerine" 3).

Dost'un ideolojik çerçevesi, sanata ve edebiyata yüklediği işlevle doğrudan bağlantılıdır. Dergi, sanatı bireyin iç dünyasına hapseden bireyci anlayışları eleştirmiş; bunun yerine, sanatçının toplumla bağ kurması gerektiğini, sanatın bir bilinçlenme ve dönüşüm aracı olarak görev üstlenmesi gerektiğini savunmuştur (E. Aksoy, "Otlak Üzerine Bir İki Not" 22; Oktay 7-8). Bu yaklaşım, ulusal sanat kavramının altını çizmiş, sanatın ideolojik bağlamını da kurmuştur (Dost 3-28). Yani *Dost* dergisine göre sanat, sadece estetik haz vermek için değil; toplumun yapısını sorgulamak, sınıfsal eşitsizlikleri görünür kılmak ve halkı bilinçlendirmek için de vardır (Dost 30-31; Güney 4-20; Şengil 16-17).

Derginin bu yaklaşımı, dergide toplumcu gerçekçilik akımına yakın bir tavır sergilenmesine neden olmuştur. Özellikle 1960'lı yıllarda, Türkiye'de sol düşüncenin yaygınlaştığı bir atmosferde *Dost* dergisi, dönemin Marksist eğilimli yazarlarına, ilerici aydınlara, toplumcu sanat anlayışına sahip sanatçılara sayfalarında geniş yer vermiştir. Bu bağlamda Behice Boran, Rıfat Ilgaz, Kemal Tahir, Fakir Baykurt, Sabahattin Ali gibi toplumcu edebiyatın güçlü temsilcileriyle kurulan estetik ve düşünsel bağ, derginin ideolojik çizgisini belirginleştirmiştir. Ancak *Dost* dergisinin ideolojik yönelimi, dar bir ideolojik dogmatizmden ziyade eleştirel, çoğulcu ve açık bir tartışma zemini sunmayı hedeflemiştir. Örneğin dergi İkinci Yeni şiirine mensup kimi şairlere, bireysel ve soyut temaları işleyen yazarlara da alan açmış; bu durum derginin ideolojik duruşunun katı bir çizgiye indirgenmediğini göstermiştir (Halman 27-29; İnam 4-6; Karakoç 4). *Dost*, belli bir yayın politikasını savunsa da bunu edebiyat ve düşünce dünyasında tartışarak, sorgulayarak ve alternatiflere açık olarak yapmıştır.

İdeolojik yön, sadece edebî metinlerde değil; sinema, tiyatro, müzik ve resim gibi diğer sanat dallarına dair yazılarda da belirgin bir biçimde hissedilmiştir. Özellikle sanatta taklitçiliğe, bireyci-modernist yaklaşımlara ve Batı merkezli sanatsal üretim kalıplarına (Aker, "… Dergilerde" 29-30; Tükel 18-19) karşı belirlenen mesafe, derginin kültürel bağımsızlık ve antiemperyalist duruşunu (Erdost "Yayın Dünyası: Turan Yolu" 10-11; Julien 16-17) yansıtmıştır. Sanatın halktan yana olması gerektiği, halkın yaşamına ayna tutması ve gerçekleri görünür kılması gerektiği düşüncesi, *Dost* Dergisi'nin ideolojik çekirdeğini oluşturmuştur (Nadi 30-31; Soysal 3-4; Kıral, "Sanat Üzerine" 25).

Sonuç olarak *Dost* dergisi, sanat ve edebiyatın ideolojik yönünü göz ardı etmeyen; aksine bu yönü bilinçli bir şekilde tartışan, yönlendiren ve dönüştürmeye çalışan bir yayın çizgisine sahiptir. Dergi, sanatı yalnızca bireysel duyguların dışavurumu olarak değil, toplumsal bilinç ve ideolojik mücadele alanı olarak görmüş; bu bağlamda Türkiye'deki kültürel ve siyasal ortamda önemli bir rol üstlenmiştir. Bu yönüyle *Dost*, sadece bir edebiyat dergisi olarak görülmemeli, bir ideolojik duruşun ve kültürel direnişin sözcüsü olarak değerlendirilmelidir.

3. Ulusal Sanat Anlayışının İnşasındaki Rolü

Dost dergisi, yayımlandığı dönemde Türk düşünce ve sanat dünyasında önemli bir rol üstlenmiş; özellikle ulusal sanat anlayışının temellendirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından dikkat çekici bir platform olmuştur. Dergi, Batı'dan bire bir alıntı yoluyla sürdürülen "montaj edebiyatı"na ve taklitçi sanat anlayışına eleştirel yaklaşmış; bunun yerine özgün, yerli ve toplumsal gerçekliği temel alan bir sanat anlayışının gerekliliğini savunmuştur (Erdost, "Ümmet Çağından Montaj Edebiyatına" 26-27).

Dergide ulusal sanat kavramı hem bir estetik duyarlılık hem de kültürel bağımsızlığın ve toplumsal gelişmenin aracı olarak ele alınmıştır. Dergideki yazılar, sanatın milletin ruhunu yansıtması gerektiğini ve sanatçının kendi toplumunun tarihine, kültürüne, yaşam tarzına ve değerlerine sırtını dönemeyeceğini sıkça vurgulamıştır (F. R. Atay 7; Selçuk 2-8). Bu çerçevede ulusal sanat, evrensel değerlerden kopmayan ama kaynağını halktan, gelenekten ve Anadolu coğrafyasından alan bir yaratım biçimi olarak tanımlanmıştır (Keskinok 3-4; Özsezgin, "Ulusal ve Yerel Türk Resmi Üstüne" 16-17).

Dost dergisi, Türk edebiyatının özellikle Tanzimat'tan itibaren Batı'nın etkisi altına girdiğini, ancak bu etkinin çoğunlukla şekilsel kaldığını savunmuştur. Nermin Menemencioğlu, *Dost* dergisinde çıkan "Yazışmalar" adlı yazıda Batı edebiyatı etkisinin nasıl değerlendirilmesi gerektiğini şu şekilde ifade eder: "Bizler, her şeyi öğrenmek, bilmek zorunluğundayız. Kendimizi de Batıyı da. Her şeyin başlangıcındayız. Dünyaya bilerek bakmalıyız." (11). Sanatçının ve edebiyatçının kendi toplumuyla bağ kurmak zorunda olduğu; halkın diliyle konuşması, onun sorunlarını işlemesi ve sanatı bir bilinçlenme aracı olarak kullanması gerektiği düşüncesi ön planda tutulmuştur (Erdost, "Ümmet Çağından Montaj Edebiyatına" 1-27; Aker, "… Dilin Yeri" 29; Tuğcu 23-24). Bu yönüyle dergi, Anadolu'yu merkeze alan, yerel malzeme ile evrensel bir estetik kurma çabasında olan sanat anlayışını desteklemiştir (Alangu 3-4).

Resim, müzik, tiyatro ve sinema gibi diğer sanat dallarında da benzer bir ulusal yönelimi teşvik eden *Dost* dergisi, plastik sanatların yerli kaynaklarla desteklenmesi gerektiğini belirtmiş; Batılı tekniklerin yerli içerikle bütünleştirilmesi gerektiğini savunmuştur (F. Aksoy, "Değinmeler" 22-23; İyem 8-9; Özsezgin, "Ulusal ve Yerel Türk Resmi Üstüne" 10-15). Özellikle müzik alanında Türk müziğinin zenginliğinin korunarak geliştirilmesi, Batı müziğiyle kıyaslama yapılmadan önce yerli melodilerin, makamların ve ezgilerin değerlendirilmesi gerektiği dile getirilmiştir (F. Aksoy, "Yüksel Koptagel'le Karşı Karşıya" 24-27).

Bu bağlamda *Dost* dergisi, sanat ve edebiyat adına bir kültürel direniş alanı, bir düşünce platformu olmuştur. Sanatın halkla, gelenekle ve yaşanılan toprakla bütünleşmesi gerektiğini savunarak Türkiye'de ulusal sanatın oluşumuna ve kuramsallaşmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Sanatçının kendi toplumuna karşı sorumluluğunu hatırlatmış, sanatı toplumsal dönüşümün aracı

olarak görmüş ve Batı etkisinden arındırılmış, halkla bütünleşmiş bir ulusal sanat anlayışının savunuculuğunu yapmıştır. Bu yönüyle dergi, 20. yüzyıl Türkiye'sinde sanatın yönünü ve içeriğini belirleyen fikir ortamlarının başında gelmektedir.

4. Derginin Perspektifinden Çağdaş Türk Yazarlarının Uluslararası Yansımaları

Dost dergisi, yalnızca ulusal sanat anlayışının inşasına katkı sunmakla kalmamış, aynı zamanda Türk edebiyatının ve sanatçılarının uluslararası alandaki konumunu da sorgulayan bir yayın çizgisine sahip olmuştur. Dergide yer alan yazılarda, çağdaş Türk yazarlarının Batı edebiyatı çevrelerinde nasıl algılandığı, ne ölçüde tanındığı ve nasıl sınıflandırıldığı gibi konular dikkatle ele alınmıştır. *Dost* dergisinde hâkim olan görüş, dünyada Türk yazarlarının yeterince tanınmadığı veya tanıtılmadığı yönündedir. Bu durumun bir sebebi olarak Türk edebiyatının özgün kimliğini henüz tam anlamıyla oluşturamamış olması gösterilmiştir. Dergide Türk edebiyatının çoğu zaman evrensel standartlara uygunluk arayışıyla biçimlendirildiği; evrensel olmak kaygısının Batı'ya öykünmeyi beraberinde getirdiği ve bu yüzden yerli unsurlardan, kültürel özgünlükten uzaklaşıldığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda *Dost* dergisi, çağdaş Türk edebiyatının Batı karşısında taklitçi, ithal kalıplara bağlı bir görünüm sergilemesini eleştirmiştir (Dost 22-24).

Öte yandan *Dost* yazarları, Batı'da tanınma arayışının sanatsal üretimin özünden sapmaya neden olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Dergide Batı'nın kültürel kodlarına uygun eserler üretmeye çalışan yazarların, kendi halkının gerçeklerinden kopma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu vurgulanmıştır. Bu durumun yalnızca edebî estetiği değil, aynı zamanda yazarlığın toplumsal işlevini de zedelediği ifade edilmiştir. Dolayısıyla *Dost* dergisi, çağdaş yazarların Batı'da görünür olmaktan çok, önce kendi ulusal kimliğini oluşturması gerektiğini savunmuştur.

Dergide zaman zaman Batı edebiyatının Türk edebiyatına katkıları da kabul edilmiştir ancak bu katkıların körü körüne benimsenmesi değil, eleştirel süzgeçten geçirilerek yerli ihtiyaçlarla örtüştürülmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Batı'da tanınma arzusu, *Dost* yazarlarınca evrensel olmanın önce yerel olmakla mümkün olabileceği düşüncesiyle değerlendirilmiş ve Batı'nın ilgisini çekebilecek metinlerin, öncelikle halkın yaşamından beslenmesi gerektiği savunulmuştur. Bunun dışında yapılan hiçbir şey Batı karşısındaki ezikliğimizi gidermeyecektir. Nitekim Kaya Özsezgin bu durumu şöyle ifade etmiştir:

> Batı karşısında duyulan ezikliği, şu ya da bu magazinin sayfa köşelerinde, birtakım ilişkilerin etkisiyle kaleme alınmış üç-beş satırlık notlarla tatmin etmeye çalışan kişileri çok gördük. Ola ki, onlar da birer uluslararası değerdi. Peki, öyledir de, neden şunca yıldır resmimizi Batıya tanıtalım, Batı bizi takdir etsin diye bağırıp duruyoruz? Batıda Türk resmini temsil amacıyla düzenlenen sergiler olumsuz notlar aldıkça küplere biniyoruz da,

neden bu olumsuzluğun sorumluluğunu yüklenmiyoruz ("Elderoğlu'na Cevap" 17-18).

Bu doğrultuda, *Dost* dergisinde çağdaş Türk yazarları Batı'da tanınmaktan ziyade, kendi kimliğini, geleneğini ve halkını merkeze alarak özgün eserler üretmeyi öncelemiştir. Dergi, bu eserlerin nitelikli ve yerli bir sanat anlayışına sahip olması durumunda, uluslararası alanda da kendiliğinden tanınırlığa ulaşacağını savunmuştur (Çavdar 3-8).

Sonuç olarak *Dost* dergisi çağdaş yazarların Batı'da nasıl karşılandığı sorusunu; çağdaş yazarların tanınma, tanıtılma biçimiyle ve bu sürecin sanatın doğasına etkileriyle birlikte ele almıştır. Dergi, bu değerlendirmeyi Türk edebiyatının özgürleşmesi ve ulusallaşması sürecinde bir dönüm noktası olarak görmüş, yazarların Batı'da nasıl anlaşıldığı kadar, Türkiye'de nasıl konumlandıklarına da dikkat çekmiştir.

5. *Dost* Dergisinde Türkiye'nin Kültürel ve Sanatsal İklimi

5.1. Resim ve Plastik Sanatlara Yaklaşım

Dost dergisi, yayımlandığı dönemde yalnızca edebiyat ve düşünceyle sınırlı kalmamış; resim ve plastik sanatlar gibi alanlara da yer vererek Türkiye'nin genel sanat ortamına bütüncül bir perspektifle yaklaşmıştır. Dergide bu sanat dallarına ilişkin yapılan değerlendirmeler, dönemin kültürel politikalarıyla sanat üretimi arasındaki ilişkiye ışık tutmuş; yerli ve ulusal bir sanat anlayışının bu alanlarda da inşa edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Dergide özellikle sanatın halkla ilişkisi, sanat eğitimi, sanat kurumlarının işlevi ve ulusal sanat politikaları sıkça gündeme getirilmiştir. Bu bağlamda, Batı'dan ithal edilmiş sanat anlayışlarının, Türkiye'nin kültürel dokusuyla her zaman örtüşmediği; sanatçının, kendi toplumunun tarihî birikimini ve yaşam gerçekliğini temel alarak üretimde bulunması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, *Dost* dergisinin plastik sanatlarda da bir "ulusal sanat" anlayışını savunduğunun göstergesi olmuştur (Özsezgin, "Resmimizin Dışarıda Temsili Sorunu" 16-17).

Özellikle resim ve heykel gibi plastik sanatlarda halktan kopuk, sadece teknik olarak Batılılaşmış sanat üretimlerinin eleştirildiği; bu sanatların, kendi kültürel kaynaklarına dayanan bir biçim ve içerik diliyle yeniden ele alınması gerektiği savunulmuştur. Bu bağlamda, *Dost* yazarları sanatı sadece estetik bir üretim olarak düşünmemiş; toplumla diyalog kurabilen, kültürel kimliği yansıtan bir araç olarak değerlendirmiştir (F. Aksoy, "Değinmeler", 22-23; İyem 8-9).

Dergideki yazılarda, sanat eğitimi ve sanatçı yetiştirme süreçleri de ele alınmış; sanat okullarının misyonu, müfredatları ve yönelimleri tartışılmıştır. Türkiye'de yerli üretim araç gereç kullanımı, yerli temalı sanat projeleri ve kamusal sanat politikaları gibi öneriler getirilmiş; bu yönde kurulması gereken

kurumlar ve organizasyonlar zikredilmiştir. Örneğin "Türkiye Nota Basımevi", "Türkiye Çalgı Yapımevi" ve "Türk Sanatlarını Araştırma ve Yayma Kurumu" gibi kurumlara duyulan ihtiyaç, sadece müzik değil, plastik sanatlar için de bir sistemli kalkınma hedefinin göstergesi olarak sunulmuştur (Nutku 3-29). Ayrıca dergide müzeler, sergiler, tiyatro sahneleri ve heykeltıraşlık gibi alanlarda sanatsal üretimin halka daha yakın, daha erişilebilir ve toplumcu bir anlayışla şekillendirilmesi gerektiği yönünde görüşler yer almıştır. Plastik sanatların sadece elit bir zümreye hitap eden soyut imgelerden değil, toplumsal gerçekliği ifade eden ve halkla etkileşim kuran bir içerikten beslenmesi gerektiği savunulmuştur (Eren 10-11; Gönenç 12-13; Ortaylı 17-18).

Sonuç olarak *Dost* dergisi resim ve plastik sanatları, Türkiye'nin kültürel kalkınmasında stratejik bir alan olarak görmüş; bu sanatların ulusal bir estetikle yoğrulmasının hem sanatçının kimliğini hem de toplumun kültürel belleğini güçlendireceğini ileri sürmüştür. Bu bağlamda dergi, Batılı sanat normlarını körü körüne taklit etmek yerine Anadolu'nun ruhunu taşıyan ve halkın yaşamıyla bütünleşen bir plastik sanat anlayışını savunmuştur.

5.2. Müzik Sanatına Yönelik Tutumu

Dost dergisi, 1960'lı ve 70'li yılların Türkiye'sinde ulusal sanat anlayışını temellendirmeye çalışan önemli entelektüel platformlardan biri olarak müziğe de özel bir yer ayırmıştır. Dergide müziğin estetik bir ifade biçimi olmasının yanı sıra bir milletin kimliğini, tarihini ve toplumsal yapısını yansıtan güçlü bir kültürel öge şeklinde ele alınması dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, *Dost* dergisinin müziğe dair yaklaşımı, ulusal kültürle sanatsal ifade arasında sağlam bir köprü kurmayı hedeflemiştir.

Dergide yayımlanan yazılar, özellikle Batı müziği ile Türk müziği arasında kurulan karşılaştırmalar üzerinden şekillenmiştir. Bu karşılaştırmalar, yüzeysel bir teknik üstünlük tartışmasından öteye geçerek müziğin yerli kimliğinin korunması ve geliştirilmesi gereğine odaklanmıştır. Batı müziğinin teknik ilerlemesi takdir edilmekle birlikte, Türk müziğinin köklü geleneği ve halkla kurduğu derin bağ, *Dost* yazarları tarafından daha kıymetli bulunmuştur. Bu bağlamda dergide, evrensel olmanın ancak yerel değerlerden beslenmekle mümkün olabileceği fikri ön plana çıkmıştır (Kabaş 1-21; F. Aksoy, "Yüksel Koptagel'le Karşı Karşıya" 24-27).

Dost dergisinde müzik, aynı zamanda bir eğitim ve bilinçlendirme aracı olarak görülmüştür. Halkın müzikle ilişkisini geliştirmek ve sanatı sadece seçkin bir kesimin tekelinden çıkararak geniş kitlelere ulaştırmak amacıyla yapılması gerekenler sıralanmıştır. Bu doğrultuda, Türkiye Nota Basımevi ve Türkiye Çalgı Yapımevi gibi kurumların kurulması gerekliliği dile getirilmiş; müziğin kurumsallaşması ve yaygınlaşması için kamusal politikalar önerilmiştir (Nutku 3-29). Bu öneriler, Türkiye'de ulusal bir müzik endüstrisinin inşasına zemin hazırlayacak nitelikte düşünülmüştür. Müzik alanında Türk milletinin kültürel birikimine dayalı, halkla temas kuran, teknik yeterliliği olan

ama özünde ulusal karakter taşıyan bir sanat anlayışı savunulmuştur. Müzik yazılarında hem sanatçının toplumsal sorumluluğuna hem de müziğin kültürel hafıza oluşturma gücüne vurgu yapılmıştır. Bu yönüyle dergi, Türkiye'de müziğin sadece icra edilen bir sanat dalı olmasının ötesinde, kimlik inşasının ve ulusal bilinçlenmenin bir parçası olduğunu ortaya koymuştur.

5.3. Toplumsal Sinema Anlayışının *Dost* Dergisindeki Yansıması

Dost dergisi, edebiyat ve sanatın çeşitli alanlarında olduğu gibi sinema üzerine de derinlikli tartışmalara yer vermiş; bu alanda Türkiye'nin sanatsal bağımsızlığını, ulusal kimlik arayışını ve kültürel dönüşümünü merkeze alarak değerlendirmelerde bulunmuştur. Dergi; sinemayı bir eğlence aracı, toplumsal bilinci etkileyen ve yönlendiren güçlü bir kültürel üretim alanı olarak görmüştür (Kıral, "Sinema Hareketi" 25).

Dost dergisindeki sinema yazıları, özellikle 1960'lı yıllarda dünyada yükselen "toplumcu gerçekçilik", "yeni dalga" gibi sinema akımlarının etkisiyle şekillenmiş; yazılarda Türk sinemasının da bu yönde gelişmesi gerektiği vurgulanmıştır. Sinemanın halkın sorunlarını, yaşantılarını ve sınıfsal çatışmalarını yansıtan bir araç olarak değerlendirilmesi gerektiği sıkça ifade edilmiştir. Bu yönüyle dergi, ideolojik ve estetik açıdan güçlü, mesaj taşıyan bir sinema anlayışını savunmuştur (Kıral, "Ulusal İlerici Sinema" 25).

Dost yazarları, Türkiye'deki sinema üretiminin uzun süre "taklitçi" bir yapıya sahip olduğunu, Batı'dan alınan kalıplarla ve yerel gerçeklikten kopuk senaryolarla şekillenmesini eleştirmiştir. Bu eleştiriler doğrultusunda, yerli unsurlara dayanan, Anadolu insanını merkeze alan, yaşanmışlıkları konu edinen bir sinema dili oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. Sinemanın toplumsal dönüşümdeki etkisi göz önüne alınarak bu alanın yalnızca teknik bir yeterlilik meselesi değil, aynı zamanda kültürel bilinç ve sorumluluk meselesi olduğu görüşü savunulmuştur (D. Atay 22-25; Onaran 24-28).

Dergide dikkat çeken bir diğer yön ise sinema eleştirisinin derinliği ve disiplinler arası bakış açısıdır. Sinema; edebiyat, tiyatro, müzik ve resim gibi diğer sanat dallarıyla birlikte düşünülerek bütünsel bir sanat eğitiminin parçası olarak konumlandırılmıştır. Özellikle senaryo yazımında edebî derinlik, görüntü yönetmenliğinde estetik bilinç ve oyunculukta tiyatral birikim vurgulanarak sinemanın diğer sanatlarla olan bağı güçlendirilmiştir (D. Atay 22-25).

Dost dergisi ayrıca sinemanın halka ulaşabilen en etkili kitle iletişim araçlarından biri olduğunu da vurgulamış; bu bağlamda sinemanın sadece büyük şehirlerde değil, kırsalda da ulaşılabilir hâle gelmesi gerektiğini savunmuştur. Sinema salonlarının yetersizliği, film üretimindeki teknik eksiklikler, sansür uygulamaları ve ticari kaygılarla sanatın geri plana itilmesi gibi sorunlar dergide sıkça dile getirilmiştir. Bu konuyla ilgili Erden Kıral şu tespitte bulunmuştur:

> Anadolu insanlarının sınırlı kültür birikiminin iç dinamiğini başlatmalı; kitlelerin duyuş, düşünce, estetik tartımlarını bulmalı; kültürün ölü yanlarını atıp, canlı

> ürünleri toplayıp, devrimci yöntemle eleştirip özümlemeli, kitlelere ulaştırmalıdır. Ulusal devrimci sinema, ürünlerini bu dille geliştirmelidir ("Sinema Hareketi" 25).

Netice itibarıyla *Dost* dergisi, sinemaya dair yazılarında, ulusal bir sinema anlayışının gerekliliğini savunmuş; sinemanın kültürel bağımsızlık, toplumsal aydınlanma ve sanatsal özerklik açısından taşıdığı değere dikkat çekmiştir. Sinemanın eğlence aracı olmanın ötesinde, halkın sesi olabileceği; yerel değerleri evrensel bir dile taşıyabilecek güçte bir sanat formu olduğu görüşü, *Dost* dergisinin sinema yaklaşımının temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda dergi, Türk sinemasının entelektüel ve kültürel temellerinin inşasında önemli bir rol oynamıştır.

5.4. *Dost* Dergisi ve Ulusal Tiyatro Düşüncesi

Dost dergisi, sanatın bütün alanlarına olduğu gibi tiyatroya da geniş yer ayırmış; tiyatroyu bir "sanat dalı" olmanın ötesinde, toplumla bire bir temas kurabilen, düşünsel dönüşüme katkı sunabilen bir kültürel araç olarak değerlendirmiştir. Derginin tiyatroya bakışı, temelde ulusal bir tiyatro anlayışının inşası, toplumcu gerçekçilik, kültürel bağımsızlık ve eğitimsel işlev çerçevesinde şekillenmiştir (Pazarkaya 7-14).

Dost yazarları tiyatroyu, halkın yaşantısını yansıtan, onunla konuşan ve ona ayna tutan bir sanat formu olarak görmüştür. Dergide sıkça vurgulanan fikirlerden biri, tiyatronun yalnızca kentli elitlerin izlediği bir etkinlik olmaktan çıkarılarak geniş halk kitlelerine ulaşması gereken bir sanat biçimi olmasıdır. Bu bağlamda köy tiyatroları, gezici sahne uygulamaları ve yerel oyun yazarlarının desteklenmesi gibi öneriler dile getirilmiştir. Nitekim Özdemir Nutku bunu şu şekilde dile getirmiştir:

> Müzik ve Sahne Danışma Kurulu'nun toplantılarında- ilk gün içimizde beliren umutsuzluğa rağmen- elde edilen sonuç iç açıcıdır. Çünkü Türkiye'de ilk kez sanat ve kültür hareketlerinin planlanması üzerinde önemle durulmuş, sanatın bütün yurdu içine alacak şekilde yayılması öngörülmüş, şimdiye dek belli bir tutumdan yoksun devlet sanat kuramlarının keşmekeşlikten kurtarılıp raya sokulması üzerinde oy birliğine varılmıştır (29).

Dost dergisinde yer alan tiyatro yazılarında Türk tiyatrosunun temel sorunları ele alınmış; özellikle sahneleme olanaklarının sınırlılığı, yerli oyun yazarlarının azlığı, devlet desteklerinin yetersizliği ve tiyatronun eğitim sistemine yeterince entegre edilememiş olması eleştirilmiştir. Bu bağlamda tiyatronun sanatla halkı buluşturma ve toplumsal bilinç oluşturma noktasında stratejik bir araç olduğu vurgulanmıştır (Akarsu 11-12).

Dost yazarları için tiyatro sadece estetik bir deneyim değildir. Aynı anda politik ve ideolojik bir duruşun ifadesidir. Özellikle 1960'lı yılların siyasal ortamında tiyatro, halkı bilinçlendirme, sınıfsal çelişkileri görünür kılma ve kültürel yabancılaşmayı sorgulama aracı olarak değerlendirilmiştir. Dergide bu bağlamda toplumcu gerçekçilik anlayışına dayanan oyunların önemi vurgulanmış, Bertolt Brecht'in epik tiyatrosu gibi yaklaşımların Türkiye'deki

sahneleme biçimleri tartışılmıştır (Erbil 22-23; Esslin 6-7). Ayrıca *Dost* dergisi, yerli tiyatro geleneğinin canlandırılması gerektiğine inanmakta; Karagöz, ortaoyunu ve meddahlık gibi geleneksel Türk tiyatrosu formlarının çağdaş tiyatroyla harmanlanarak yeni bir estetik yaratılması gerektiğini savunulmuştur. Bu, ulusal tiyatronun hem gelenekten beslenmesi hem de çağın sorunlarına çözüm üreten bir yapıya kavuşması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır.

Tiyatro eğitimi de *Dost* dergisinin önemle üzerinde durduğu bir konudur. Dergide oyunculuk, sahne tasarımı, yönetmenlik ve dramaturji gibi alanlarda uzmanlaşmanın ve akademik eğitimin geliştirilmesi gerektiği sıkça dile getirilmiştir. *Dost* dergisi, tiyatroyu bir eğlence aracı olmaktan ziyade halkın eğitiminde, kültürel kimliğin inşasında ve ulusal sanat bilincinin gelişmesinde etkili bir araç olarak görmüştür. Ulusal, özgün ve toplumla bağlantılı bir tiyatro anlayışını savunmuş; bu doğrultuda hem kuramsal hem de pratik öneriler sunmuştur. Bu yaklaşımıyla *Dost* dergisi, Türkiye'de tiyatro düşüncesinin gelişiminde önemli bir durak niteliği taşımıştır.

5.5. Opera ve Bale Sanatlarının Ulusallaştırılması Sürecindeki Görüşleri

Dost dergisi, sanatın bütün alanlarını ulusal bir perspektiften ele alma çabasıyla dikkat çeken öncü yayınlardan biri olarak opera ve bale gibi Batı kökenli sanat formlarına da özel ilgi göstermiştir. Dergide opera ve bale, Türkiye'de sanatsal modernleşmenin önemli birer göstergesi olarak değerlendirilmiş ancak bu sanat dallarının yerel kültürle ilişkilendirilerek anlam kazanması gerektiği düşüncesi öne çıkarılmıştır.

Dost dergisinin opera ve bale konusundaki yaklaşımı temelde iki yönlüdür: 1) Batı'dan alınan bu sanatların teknik ve estetik değerleri kabul edilmiştir. 2) Bu sanatların ulusal içerikle, yerel temalarla ve halkın duyarlılıklarıyla bütünleştirilmesi gerektiği savunulmuştur.

Dergide opera ve bale; salt Batılılaşmanın birer vitrini olarak değil, Türk sanatkârlarının kendi kültürel değerlerini evrensel dille ifade edebilme imkânı sunan disiplinler olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de opera ve balenin gelişimi için kurumsal yapılar oluşturulması, sanatçıların yetiştirilmesi ve halkla bütünleşen temsillerin yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Özellikle Ankara Devlet Opera ve Balesinin çalışmaları, Cumhuriyet'in kültür politikalarıyla bağlantılı olarak değerlendirilmiş ve desteklenmiştir (Dost 44-45).

Dost yazarları, opera ve balenin Türkiye'de gelişimi sırasında karşılaşılan başlıca sorunlara da dikkat çekmişlerdir. Bu bağlamda dergide Türk tarihinden, halk edebiyatından veya mitolojisinden esinlenen yerli operaların yazılması ve bale eserlerinin sahnelenmesi gerektiği dile getirilmiştir. Köroğlu, Karacaoğlan, Dede Korkut gibi halk kültürünün temel figürlerinin operaya veya baleye uyarlanması hem sanatsal özgünlük hem de kültürel sahiplenme açısından gerekli görülmüştür (Başağa 10).

Sonuç olarak *Dost* dergisi opera ve baleyi Batı'nın dayattığı kalıplar içinde değil, Türkiye'nin kültürel belleğine yaslanan, yerli temaları evrensel estetikle sunan, toplumla bağ kuran sanat formları olarak değerlendirmiştir. Bu yönüyle dergi, Türkiye'de opera ve bale sanatının yalnızca teknik gelişimini değil, anlam dünyasına ve içerik üretimine dair dönüşümünü de tartışan nadir entelektüel platformlardan biri olmuştur.

Sonuç

Dost dergisi, 1964-1973 yılları arasında yayımlanan sayılarıyla bir sanat ve edebiyat dergisi olmasının yanı sıra Türkiye'nin kültürel yönelimini şekillendiren, sanatın işlevi ve yönü üzerine kapsamlı tartışmalar yürüten etkili bir düşünce sahası olmuştur. Dergi, özellikle ulusal sanat anlayışı etrafında şekillenen yazılarla Türk sanatının Batı etkisinden arındırılarak kendi özgün kaynaklarına yönelmesi gerektiğini ileri sürmüş; halkla kurulan bağın sanatın temel ölçütü olması gerektiğini ısrarla vurgulamıştır. Bu yaklaşımıyla *Dost*, sanatın yalnızca estetik bir üretim değil, aynı zamanda toplumsal bir bilinç ve kültürel direniş alanı olduğu fikrini savunmuştur.

Dost dergisinin en belirgin yönlerinden biri, sanat dalları arasında ayrım yapmaksızın -edebiyat, müzik, resim, tiyatro, sinema, opera ve bale dâhil olmak üzere- her bir alanı ulusal kimliğin inşasında önemli bir araç olarak değerlendirmesidir. Özellikle sanatçının halkla bütünleşmesi gerektiğini savunan yazılar, bireyci ve taklitçi sanat anlayışlarına karşı güçlü bir eleştiri sunmuştur. Toplumcu gerçekçilik, halkçı duruş, kültürel bağımsızlık ve ulusal kimlik gibi kavramlar, derginin sanat anlayışının temel dayanaklarını oluşturmuştur. Bu yönüyle *Dost* dergisi, Türkiye'nin sanatsal hafızasında yalnızca bir yayın değil, bir hareket ve duruş olarak anılmayı hak etmiştir.

Ayrıca dergi, çağdaş Türk edebiyatının Batı'daki temsiliyetini sorgulamış; sanatsal üretimin evrensel olabilmesi için yerli kültürle derin bir bağ kurması gerektiğini dile getirmiştir. Derginin Batı'ya öykünmeden; halktan, gelenekten ve Anadolu'nun tarihsel birikiminden beslenerek evrenselleşmenin mümkün olduğu yönündeki düşüncelere sahip olması, *Dost* dergisini dönemin diğer sanat dergilerinden ayırmıştır.

Sonuç olarak *Dost* dergisi, hem döneminin ruhunu yansıtan hem de o ruhu şekillendiren önemli bir sanat ve düşünce mecrası olarak sanat tarihimizde özel bir yere sahip olmuştur. Ortaya koyduğu fikirler, desteklediği sanatçılar ve yön verdiği kültürel tartışmalar bağlamında, bugün hâlâ güncelliğini koruyan bir bakış açısını temsil etmiştir. Bu nedenle *Dost* dergisi, Türkiye'de sanatın ideolojik, kültürel ve estetik boyutlarını anlamak isteyen her araştırmacı için temel bir referans kaynağı olmayı hak etmiştir.

KAYNAKLAR

Akarsu, Sabri Günay. "Bilen'le Konuşmalar: Tiyatro Seyirci İkilemi." *Dost Dergisi*, c. 25, no. 97, 1972, ss. 11-12.

Aker, Haluk. "Yayın Dünyası: Dergilerde." *Dost Dergisi*, c. 23, no. 75, 1971, ss. 29-30.

Aker, Haluk. "Yayın Dünyası: Toplum Yapısında Dilin Yeri." *Dost Dergisi*, c. 23, no.78, 1971, ss. 29.

Aksoy, Erol. "Otlak Üzerine Bir İki Not." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 56, 1969, ss. 22.

Aksoy, Fahir. "Değinmeler." *Dost Dergisi*, c. 24, no. 87, 1972, ss. 22-23.

Aksoy, Fahir. "Yüksel Koptagel'le Karşı Karşıya." *Dost Dergisi*, c. 15, no. 4, 1965, ss. 24-27.

Alangu, Tahir. "Anadolu İhtilali." *Dost Dergisi*, c. 18, no. 21, 1966, ss. 3-4.

Atay, Duygu. "Sinema ve Seyircisi." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 63, 1970, ss. 22-25.

Atay, Falih Rıfkı. "Bir Çuval." *Dost Dergisi*, c. 15, no. 1, 1964, ss. 7.

Başağa, Nermin. "Türk Balesi'nin Kurucusu Dame Ninette De Valois." *Dost Dergisi*, c. 19, no. 28, 1967, ss. 10.

Çavdar, Tevfik. "Roman ve Bütünün Evrimi." *Dost Dergisi*, c. 21, no. 44-45, 1968, ss. 3-8.

Doğan, Mehmet Can. "Yeni ve Batılı Türk Sanatının Peşinde Bir Dergi: DOST." *Türk Dili*, no. 787, 2017, ss. 33-34.

"Opera Bale." *Dost Dergisi*, c. 21, no. 44-45, 1968, ss. 31.

"Soruşturmamız.", *Dost Dergisi*, c. 15, no. 5, 1965, ss. 3-28.

Bir Dost. "Söylesem Tesiri Yok Sussam Gönül Razı Değil." *Dost Dergisi*, c. 19, no. 33, 1967, ss. 30-31.

"Aziz Nesin İçin Ne Diyorlar." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 51, 1969, ss. 22-24.

Erbil, Leyla. "Hizmetçiler ve Başarıları." *Dost Dergisi*, c. 17, no. 13, 1965, ss. 22-23.

Erdost, Muzaffer. "Yayın Dünyası: Turan Yolu." *Dost Dergisi*, c. 16, no. 7, 1965, ss. 10-11.

Erdost, Muzaffer. "Ümmet Çağından Montaj Edebiyatına." *Dost Dergisi*, c. 16, no. 7, 1965, ss. 1-27.

"Dergilerde: Yeni Dergi." *Dost Dergisi*, c. 16, no. 7, 1965, ss. 14.

Eren, Cemil. "Tülay Tura." *Dost Dergisi*, c. 17, no. 17, 1966, ss. 10-11.

Esslin, Martin. "Yanlış Rol Dağıtımı." Çeviren U. Yalçın, *Dost Dergisi*, c. 17, no. 14, 1965, ss. 6-7.

Gönenç, Turgay. "27. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Üzerine." *Dost Dergisi*, c. 18, no. 20, 1966, ss. 12-13.

Güney, Oben. "Boşluğa Karşı Direniş." *Dost Dergisi*, c. 17, no. 13, 1965, ss. 4-20.

Halman, Talat Sait. "Aşk Elçisi." *Dost Dergisi*, c. 21, no. 46, 1968, ss. 27-29.

İnam, Ahmet. "Metin Eleştirmesinde Matematiksel Bir Uygulama." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 70, 1970, ss. 4-6.

İyem, Nuri. "Resim Sanatımızın Bağımsızlığı Üstüne." *Dost Dergisi*, c. 18, no. 20, 1966, ss. 8-9.

Julien, Claude. "Sınırları Olmayan İmparatorluk Amerika." Çeviren T. Saraç-A. Gülercan, *Dost Dergisi*, c. 22, no. 54, 1969, ss. 16-17.

Kabaş, Özer. "Kültür Erozyonu." *Dost Dergisi*, c. 24, no. 85, 1971, ss. 1-21.

Karaca, Ahmet. *Dost Dergisi Üzerine Bir İnceleme (3. Dizi: 1-102. Sayılar / Kasım 1964-Nisan 1973).* 2020. Niğde Ömer Halisdemir Ü, Yüksek lisans tezi.

Karakoç, Sezai. "Tan." *Dost Dergisi*, c. 16, no. 9, 1965, ss. 4.

Keskinok, Kayıhan. "Ortak Dil." *Dost Dergisi*, c. 23, no. 82, 1971, ss. 3-4.

Kıral, Erden. "Sanat Üzerine." *Dost Dergisi*, c. 24, no. 88, 1972, ss. 3.

Kıral, Erden. "Sinema Hareketi." *Dost Dergisi*, c. 24, no. 87, 1972, ss. 25.

Kıral, Erden. "Ulusal İlerici Sinema." *Dost Dergisi*, c. 24, no. 86, 1971, ss. 25.

Menemencioğlu, Nermin. "Yazışmalar." *Dost Dergisi*, c. 15, no. 4, 1965, ss. 11.

Nâdi, Nadir. "Geçen Ayın içinden: Sonsuz Çile." *Dost Dergisi*, c. 19, no. 36, 1967, ss. 30-31.

Nutku, Özdemir. "Müzik ve Sahne Danışma Kurulu Toplantıları." *Dost Dergisi*, c. 15, no. 2, 1964, ss. 3-29.

Oktay, Ahmet. "Bir Değinme." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 72, 1970, ss. 7-8.

Onaran, Alim Şerif. "1960-1968 Döneminde Türk Sinemasının Genel Görünümü.", *Dost Dergisi*, c. 22, no. 56, 1969, ss. 24-28.

Ortaylı, İlber. "Deli İbrahim." *Dost Dergisi*, c. 19, no. 36, 1967, ss. 17-18.

Özek, Çetin. "Gerici Kim."*Dost Dergisi*, c. 20, no. 40, 1968, ss. 10-11.

Özsezgin, Kaya. "Ulusal ve Yerel Türk Resmi Üstüne." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 67, 1970, ss. 10-15.

Özsezgin, Kaya. "Elderoğlu'na Cevap." *Dost Dergisi*, c. 25, no. 96, 1972, ss. 17-18.

Özsezgin, Kaya. "Resmimizin Dışarıda Temsili Sorunu." *Dost Dergisi*, c. 24, no. 85, 1971, ss. 16-17.

Pazarkaya, Yüksel. "Manzum Oyun Sorunu." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 70, 1970, ss. 7-14.

Savcı, Bahri. "Sol, Kaderi ve Çıkar Yolu." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 49, 1968, ss. 3-6.

Selçuk, İlhan. "Geçen Ayın İçinden: Milliyetçiliğin Amentüsü." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 58, 1969, ss. 2-8.

Soysal, İlhami. "Öğretmen Boykotunun Ardından."*Dost Dergisi*, c. 22, no. 63, 1970, ss. 3-4.

Şengil, Salim. "Aziz Nesin'le Konuşma." *Dost Dergisi*, c. 22, no. 55, 1969, ss. 16-17.

Tuğcu, Tuncer. "Dil Devrimi" *Dost Dergisi*, c. 25, no. 99, 1973, ss. 23- 24.

Tükel, Turhan. "Toplumsal Ortamını Bulan Roman Devlet Ana" *Dost Dergisi*, c. 20, no. 39, 1968, ss. 18-19.